

Mari van Iersel

Maandoraatje

Hoop en waakzaamheid

In deze tijd van het jaar zet de opgaande lijn in de ontwikkeling van het bijenvolk flink door en tot ons verdriet ook die van onze grote vijand, de varroamijt. Als we genieten van de welvaart in onze bijenvolken, knaagt die mijt aan ons genoeg. Een prachtig broednest is immers luilekkerland voor deze parasiet.

In maart is de imker nog niet zeker over de uitwintering van de bijenvolken. Als het weer het toelaat, ziet hij weliswaar veel activiteit bij zijn volken, maar wat betekent dat? Een laatste krachtsinspanning om te redden wat er te redden valt? Of stuurt het volk haalbijen op dracht en houdt het nog flinke aantallen werksters in reserve? Is het u niet eens overkomen dat een flinke activiteit aan het vliegget, later roverij bleek te zijn op de voorraden van een dood volk?

Wat ik als imker in het vroege voorjaar het meest vrees, is een wat langere periode met goed vliegweer, gevolgd door een lange tijd met veel koud en nat weer. Het mooie weer verleidt de bijen een flink broednest op te zetten. Als dat broednest uitloopt, is er veel stuifmeel nodig om het eiwitvetlichaam van de jonge bijen goed tot ontwikkeling te brengen en koud weer verhindert de bijen dat stuifmeel te halen. Het stuifmeel is nodig om een vitale

generatie jonge bijen op te kweken. Bij gebrek aan stuifmeel worden het 'magere' jonge bijen. De winterbijen hebben hun beste krachten al gegeven bij het vroegtijdig broeden. 'Magere' jonge bijen en verouderde winterbijen resulteren in een in elkaar zakkend volk in april. Goed weer, slecht weer? De imker weet maar al te goed hoe afhankelijk we zijn van de natuur.

Sommigen van ons hebben bijenvolken voor bestuiving naar bedekte teelten gebracht en hebben daarom ten minste al even onder dekplank mogen/moeten kijken. Ze hebben al een indruk van hoe de volken de winter zijn doorgekomen. Er zijn ook imkers die de volken in februari op één bak gezet hebben om, zodra de voorjaarsdracht begint, een broedkamer met kunstraat erop te kunnen plaatsen. Deze imkers zijn misschien wel geschrokken van de geringe omvang van de volken of werden door de grootte juist aangenaam verrast.

Misschien bent u ook al wel bezig geweest om na te gaan hoe het staat met de varroabesmetting door een aantal dagen lang varroamijten op de onderlegger te tellen en hebt u, voor wat betreft de grootte van het volk, conclusies getrokken uit wat er aan wasmul op de onderleggers was gevallen.

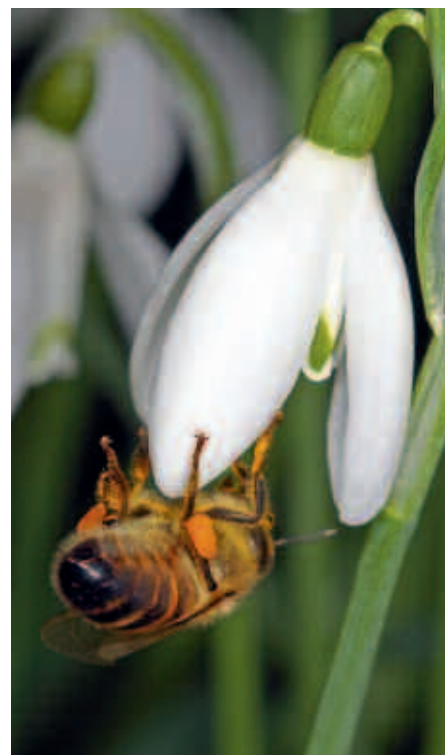

foto: Albert de Wilde

Het eerste verse stuifmeel

Wat is een normale wintersterfte?

Vroeger gingen er in de winter vrijwel geen bijenvolken dood, tenzij in het najaar het weer zo slecht was geweest dat de volken minder stuifmeel hadden kunnen verzamelen dan voor een goede gezondheid nodig was. In dat geval kon in het voorjaar een uitbraak van nosema verwacht worden met fatale gevolgen. De doodsoorzaak was dan duidelijk. Jammer, pech gehad. In de *Schweizerische Bienenzeitung* van 1998 wordt al melding gemaakt van een onverklaarbaar grote sterfte in de wintermaanden. Het verschijnsel dat imkers veel bijenvolken verliezen is al zo lang aan de gang dat we bijna vergeten zijn dat weinig sterfte de normale situatie is. In een artikel in *Deutsches Bienen Journal* van januari 2009 wordt een verband gelegd tussen volkssterkte en de kans op een succesvolle overwintering. Half oktober is 5000 bijen de ondergrens voor een kans op een succesvolle overwintering en dan mag de winter niet al te streng zijn. Voor sterkere volken

foto: Arno Kok

Stuifmeelvoorraad

wordt een sterftekans van slechts 3% aangegeven. Dat percentage stemt overeen met ervaringen van mensen die al heel lang bijen houden. Vóór 1995 waren er ook imkers die in een winter alle bijenvolken verloren, maar dat was uitzonderlijk. Het was vanzelfsprekend dat alle ingewinterde volken in het voorjaar weer levend uit de winter kwamen.

Betekent dit dat veel van onze volken niet sterk genoeg de winter in gaan of misschien wel sterk genoeg zijn maar te weinig gezonde langlevende winterbijen hebben? Het antwoord op deze vraag is nog niet gegeven en als imker kunnen we niet meer doen dan de gezondheid van de bijenvolken zoveel mogelijk bevorderen.

Een permanent gevecht

In de vijftiger jaren heeft de georganiseerde imkerij zich bijzonder ingespannen om de tracheeën mijt te bestrijden. Achteraf is gebleken dat de bijen dat heel goed zelf kunnen volgens het aloude recept: goed weer met een goede dracht. In dat geval is de natuurlijke weerstand van het bijenvolk ruimschoots toereikend. Tegen de varroamijt hebben de bijen onvoldoende weerstand en staan we als imker voor een dilemma. De varroamijt bestrijden is de varroamijt in stand houden omdat we de bijen verhinderen een natuurlijke weerstand te ontwikkelen. De varroamijt niet bestrijden betekent dat zeer veel bijenvolken dood zullen gaan omdat de bijen nog niet 'weten' hoe ze de varroamijt aan moeten pakken. De imkerij heeft ervoor gekozen de varroamijt te bestrijden en dat blijkt een moeizame weg te zijn met veel haken en ogen. De beste bestrijding lijkt momenteel de geïntegreerde bestrijding te zijn. U weet het wel: darrenraat snijden uit het bouwraam, onmiddellijk na de zomerdracht mierenzuur inzetten of thymovar, dat eind augustus nog eens een keer doen en in de winter oxaalzuur druppelen of verdampen. Deze vorm van bestrijding, mits goed toegepast, houdt bijenvolk en bijenproducten vrij van belastende residuen en kan heel effectief zijn. Helaas levert het soms ook een slecht resultaat op. Het is daarom belangrijk om met behulp van het tellen van mijten op de onderlegger te weten hoe het staat met de besmetting met varroamijten. Dat maakt bestrijding op maat mogelijk. Ingrijpen waar nodig en met rust laten wat gezond is. Natuurlijk, de

Foto Arno Kok

Als het broednest uitloopt, is er veel stuifmeel nodig voor een goed eiwitvetlichaam van de jonge bij.

varroamijt is niet de enige oorzaak van alle problemen die er zijn met de vitaliteit van onze bijenvolken maar speelt daarin beslist een sleutelrol. *Nosema apis*, *nosema ceranae* komen in ons land voor, bijen hebben meer last van virussen, Europees vuilbroed rukt op en het weer werkt soms ernstig tegen, maar hét grote verschil met vroeger is de aanwezigheid van de varroamijt. Hoe meer mijten in een volk, hoe meer kans op problemen. Tijdig het aantal mijten reduceren helpt.

Mijten tellen

Omdat ik wil weten hoe het er met de varroabesmetting bij staat, ben ik vaak met mijten tellen bezig. Daarbij vallen me de volgende dingen op:

- Met één keer tellen weet je al hoe de vlag erbij hangt. De volken met veel mijten vallen onmiddellijk op. Volgende tellingen verduidelijken het beeld. Hoe vaker je telt, hoe duidelijker het wordt.
- Elk jaargetijde een paar dagen tellen geeft de imker een goed zicht op de besmettingsgraad. Bij tellen omstreeks eind oktober vind je soms volken die door roverij plotseling heel veel meer mijten hebben dan op grond van voorgaande tellingen verwacht mocht worden.
- Als de bijenvolken broed hebben, moet je dagelijks tellen, want er valt dan zoveel donkere wasmul dat na twee, drie dagen de mijten niet meer te vinden zijn.
- Een vel wit papier op de onderlegger maakt mijten beter zichtbaar en het vel verdelen in vakken maakt het geheel over-

zichtelijk. De onderlegger wit schilderen heeft als nadeel dat er dan zoveel condens op komt dat schoonmaken lastig is. Papier kan gemakkelijk worden verwisseld.

- Vanaf half juli loopt het aantal mijten onweerstaanbaar op. De groei van de mijtenpopulatie is al langer aan de gang, maar wordt dan goed zichtbaar.
- Er zijn steeds weer grote verschillen tussen de volken, zowel qua aantal mijten per dag als wat betreft de ontwikkeling van de mijtenpopulatie.
- Als je weet hoeveel mijten er gemiddeld per dag vallen, kan het tellen na een bestrijding een idee geven van het bestrijdingsresultaat. Dat resultaat blijkt heel wisselend te zijn. Blijkbaar reageert elk volk anders op een bestrijding.
- In de late winter kunnen er zoveel dode bijen op de gaasbodem liggen dat mijten niet op de onderlegger kunnen vallen.

Reacties naar e.m.j.van.iersel@wxs.nl

foto Mari van Iersel

Een vel wit papier op de onderlegger maakt mijten beter zichtbaar en het vel verdelen in vakken maakt tellen eenvoudiger